

Profesoriui Zigmuntui Jonui Beresnevičiui – 70 metų

Profesoriui habilituotam daktarui **Zigmuntui Jonui Beresnevičiui** šių metų birželio 8 d. sukako 70 metų. Didžioji šio laiko dalis paskirta darbui Kauno technologijos universitete (KTU, anksčiau – Kauno politechnikos institutas).

Zigmuntas Jonas Beresnevičius gimė 1942 m. birželio 8 d. Viekšniuose, Akmenės r. 1960 m. baigė Panevėžio rajono Naujamiesčio vidurinę mokyklą, 1965 m. – KPI Cheminės technologijos fakultetą, kuriame tęsė savo mokslinę, o vėliau ir pedagoginę veiklą. Mokslinę karjerą vadovaujant prof. R. Baltrušiiui Z. J. Beresnevičius pradėjo tirdamas heterociklinių aminų (2-amino-5-halogenpiridinių, 3-, 4-, 5-, 6-, 7- ir 8-aminochino-linų) sąveiką su metilakrilatu. Jis nustatė, kad 2-amino-5-halogenpiridinių reakcijų su metilakrilatu metu, priklausomai nuo sąlygų, susidaro betaino, alanino, amido ar piridopirimidino tipo junginiai.

Taip pat iš įvairių N-naftil-β-alanino darinių buvo susintetinti 1-(1- ir 2-naftil)dihidrouracilai bei jų 2-tio-analogai, ištirtos jų cheminės ir praktinės savybės. Apibendrinęs tyrimų rezultatus Z. J. Beresnevičius 1970 m. apgynė chemijos mokslų kandidato disertaciją „Kai kurie N-naftil-, N-piridil-, N-chinolil-β-alaninai ir jų kitiškai piridino dariniai“ ir jam buvo suteiktas chemijos mokslų kandidato (nostr. dr.) mokslo laipsnis.

1970–1982 m. dirbdamas MTS ir Organinės chemijos katedros vyresniuoju mokslo darbuotoju daugiausia dėmesio skyrė biologiškai aktyvių medžiagų sintezei bei tyrimams, tačiau palaipsniui įsitraukė ir į pedagoginį

darbą: 1982 m. jis skiriamas į e. doc. pareigas, o nuo 1984 m. – docentu. 1973–1976 m. dėstė Bumerdeso nacionaliniame naftos, dujų ir chemijos universitete (Alžyras).

Gilindamas žinias pakeistų β-aminorūgščių, asparagino rūgščių ir heterociklinių junginių sintezės srityse doc. Z. J. Beresnevičius parengė ir 1989 m. apgynė habilitacinį darbą „N-aril-, N-heteroaril-β-alaninai, -asparagino rūgštys ir heterocikliniai junginiai jų pagrindu“. 1991 m. jam suteiktas profesoriaus pedagoginis vardas.

Plečiantis mokslinio tyrimo darbams 1987 m. KTU Organinės chemijos katedroje buvo įsteigta Augimo reguliatorių sintezės biudžetinė mokslinio tyrimo laboratorija, kurios darbo tema – „Naujų augimo reguliatorių N-pakeistų aminorūgščių bei jų darinių pagrindu sukūrimas“. Šioje laboratorijoje kartu su mokslo darbuotojais dirbo ir prof. Z. J. Beresnevičius. Jis yra šioje laboratorijoje sukurtų naujų patikimų žemės ūkio augalų augimo stimuliatorių *Stilitų*, paruoštų jų gamybos technologijų, bendraautoris.

Vadovaujant prof. Z. J. Beresnevičiui, Organinės chemijos katedros *Augimo reguliatorių sintezės* mokslo grupė daug dėmesio skyrė junginių, pasižyminčių augalų augimą reguliuojančiomis, derlių didinančiomis ir jo kokybę gerinančiomis savybėmis, sintezei. Tarp susintetintų junginių rasta gana daug efektyvių bulvių, pašarinių ir cukrinių runkelių, daugiamečių žolių, linų, gėlių augimo stimuliatorių. Įvairūs sintetinamų aminorūgščių dariniai nuolat tiriami Aleksandro Stulginskio universitete. Agronomai E. Jakienė, V. Kamblevičius, V. Kliučininkas, M. Sakalauskas rezultatus, gautus tiriant aminorūgščių darinių įtaką žemės ūkio augalams, apibendrino daktaro disertacijoje.

Prof. Z. J. Beresnevičiaus mokslo grupės susintetinti junginiai eilę metų buvo tirti TSRS MA Virusinių encefalitų ir poliomiellito instituto laboratorijose. Ištirta apie 120 įvairių vandenyje tirpių aminorūgščių ir jų darinių. Nustatyta, kad labai maži – $1 \cdot 10^{-10}$ – $1 \cdot 10^{-3}$ % – aminorūgščių darinių kiekiai maitinamojoje terpėje, kurioje kultivuojamos izoliuotos beždžionių inkstų arba žmogaus embriono ląstelės, jų išieigą, nekintant pačioms ląstelėms, padidina nuo 2–3 iki 5 kartų. Lietuvos veterinarijos akademijoje atlikti tyrimai parodė, kad N-(5-chlor-2-piridil)-β-alanino natrio druska yra efektyvus mėsinių viščiukų pašarų mikropriedas. 1992–1993 m. vadovaujant prof. Z. J. Beresnevičiui buvo sukurtas naujas profilaktinis paršelių antianeminis preparatas „Ferolitas“, atlikti biologiniai, toksikologiniai bei farmakologiniai tyrimai, paruošta jo gamybos technologija.

Prof. Z. J. Beresnevičius aktyviai dalyvavo polimerų stabilizatorių – oksidacijos inhibitorių paieškoje ir tyrimuose. Polimerų pramonei reikalingi tokie priedai, kurie aukštoje temperatūroje ar veikiant ultravioletiniams spin-

duliams galėtų ilgiau išsaugoti polimerų stiprumą. Naudojant N-pakeistas β -aminorūgštis buvo susintetinti tokios struktūros polimerus nedažantys pirimidindionai ir jų sieringi dariniai, kurie veiksmingai didina polimerų ilgaamžiškumą. Visapusišką tyrėjų dėmesį pelnė susintetintas 1-(1-naftil)-2-tiodihidouracilas (1-NTDU, Uril TN), kuris pasirodė esąs universalus polimerų termooksidacinės destrukcijos stabilizatorius.

Svarų indėlių tiriant aromatinių ir heterociklinių aminių sąveiką su nesočiosiomis mono- ir dikarboksirūgštimis įnešė profesoriaus doktorantų darbai. Jam vadovaujant daktaro disertacijas apgynė V. Viliūnas, K. Rutkauskas, K. Kantminienė, J. Motuzas, M. Mickevičius, V. Štreimikienė, I. Tumosienė. Daugelis jų tęsia darbus minėtų organinių junginių sintezės ir tyrimų srityje.

1991–2001 m. prof. Z. J. Beresnevičius vadovavo KTU Organinės chemijos katedrai, 2001–2011 m. buvo KTU Cheminės technologijos fakulteto dekanas. Vykdydamas šias pareigas profesorius daug dėmesio skyrė organizaciniams darbams. Šiuo laikotarpiu fakultete buvo tęsiama paveldinio A korpuso renovacija, palaipsniui atnaujinamos C korpuso auditorijos ir laboratorijos, renovuotos amfiteatrinės auditorijos, įrengta Bendrosios cheminės technologijos laboratorija. Bendradarbiauta su įvairiomis pramonės įmonėmis rėmėjais, kurių indėlis į fakulteto plėtrą yra milžiniškas: AB koncerno „Achemos grupė“ prezidentas KTU garbės daktaras docentas Bronislovas Lubys įkūrė Technologinių procesų laboratoriją su naujausia tyrimo įranga ir įsteigė koncerno „Achemos grupė“ vardines stipendijas, AB „Dvarčionių keramika“ įrengė Keraminių medžiagų technologijos laboratoriją, AB „Mažeikių nafta“ įkūrė kompiuterių klasę, AB „Lifosa“ skyrė lėšas Neorganinės chemijos katedros Analizinės chemijos laboratorijai renovuoti, UAB „Dinaitas“ vandens valymo laboratoriją aprūpino nauja įranga. Rei-

kalingos įrangos padėjo įsigyti ir maisto pramonės įmonės. AB „Achema“ lėšomis suremontuotas D korpusas.

Nuo 2011 m. yra KTU Organinės chemijos katedros profesorius.

Prof. Z. J. Beresnevičius buvo LMT ir VSMF ekspertas, studijų programų komiteto pirmininkas, KTU Senato mokslo komisijos, šiuo metu yra KTU Senato Mokslo ir plėtros komiteto pirmininkas. Stažavosi Ruano, Tuluzos, Montpelje universitetuose (Prancūzija), dirbo kviestiniu profesoriumi Meino universitete (Prancūzija). Daugelį kartų buvo habilitacijos, doktorantūros komitetų nariu ir oponentu. Skaito *Organinės chemijos* paskaitų kursą, yra parengęs *Pramoninės organinės chemijos*, *Heterociklinių junginių chemijos* modulius.

Šio mokslininko darbai su bendraautoriais apibendrinti daugiau nei 250 mokslinių publikacijų, įregistruoti 48 išradimai (45 autoriniai liudijimai, 2 Lietuvos ir 1 Rusijos), jis yra mokomųjų knygų, metodinių priemonių, vadovėlio „Organinė chemija. Uždavinynas“ bendraautoris, straipsnių Lietuviškajai techninei enciklopedijai autorius, žurnalų „Chemija“ ir „Cheminė technologija“, „Material Science and Applied Chemistry“ (Ryga, Latvija) redkolegijų narys, daugelį metų buvo respublikinių mokslinių konferencijų „Organinė chemija“ darbų redaktorius.

Sveikiname Gerbiamą profesorių Zigmuntą Joną Beresnevičių garbingo jubiliejaus proga ir linkime stiprios sveikatos, neblėstančio ryžto ir energijos dalijant patirtį ir žinias, džiaugsmo, laimės, vilties, žmogiškos šilumos kasdieniame gyvenime.

*Prof. Vytautas Mickevičius
Kauno technologijos universiteto
Organinės chemijos katedra*